

er in al zijn doen bestendigheid, gelijkmatigheid, vaste regelmaat en orde heerscht, en dat Hij nu al zijn creaturen naar zulk een vaste orde en wet loopen en gaan doet, dat de mensch die onderzoekt, er die vaste wet en orde ook in terugvindt.

Doch, eer dit duidelijk kan ingezien, dient eerst nader het karakter van een niet besproken, en daar dit voor het onderhavig artikel te ver uit zou loopen, zien we ons genoodzaakt, dit uit te stellen tot het artikel van de volgende week.

KUYPER.

„Eer ik het wist!“

Eer ik het wist, zette mij mijn ziel op de wegen van mijn vrijwillig volk.
(Hoofdst. 6: 12).

Er ligt zulk een diep mysterie in het ongemerkte, onbewuste, ongewetene van bijna de machtigste gebeurtenissen, die ons leven en onze toekomst beheerschen.

Van schier alles, wat we leven, uw aanzijn en uw vernuft bepaalt, luidt het eenvoudige referent: Het gebeurde met mij, het overkwam mij, het viel mij ten deel *eer ik het wist*.

Eer ik het wist, was ik ontvingen in mijns moeders schoot, en schiep God mijn ziel, en trad mijn ziel in die wonderde gemeenschap met mijn lichaam.

Eer ik het wist, werd ik geboren, en getoeteld, zijnde aan mijns moeders borst, en droeg teedere liefde mij en waakte aan mijn sponde.

Maar ook, *eer ik het wist*, trad, om mijn schrikkelijke Paradijschuld, mijne reine uit Gods hand voortgekomen ziel in die bittere gemeenschap der zonde, die schier al mijn innerlijk bestaan verteerd, mijn natuur verdorven en al mijn krachten en vermogens ten verdere heeft geleid.

Het is zoo raadselachtig, dat jonge leven, dat in de herinnering achter ons ligt, en waarvan toch alle heugenis ons ontgaat.

Toen ontstond ik en ik werd gevormd en ontving mijn aanleg en mijn grondtoon van karakter.

Al wat sinds in mij uitkwam, en aan den staat mijns levens uitschoot, het was slechts gevolg en naderwerking van dat eerste, van dien ongekenden oorsprong; van dat onbewuste leven mijner eerste prilte jeugd; van die ongemerkte vorming in mijn schepping en bij het ontvangen van de eerste, niet vermoede indrukken.

O, *eer ik het wist*, was ik reeds die ik ben, en *eer ik het wist* was in den knop reeds aanwezig, wat straks als bloem of distel aan mij zou gezien worden.

Ja, dieper nog en verre achter mijn ontvanging en geboorte gaat dat geheimzinnige: *eer ik het wist* door.

Mijn plooi van karakter, de eigenaardige trek van mijn natuur, staat niet los op zichzelf, maar in verband met het stempel, dat aan mijn voorgelicht was opgedrukt.

In het kind herkent ge zijn vader, of den trek zijner moeder, of soms hooger nog opklimmend, den karaktertrek van diens vader of laar moeder. En wat voor vijftig of voor honderd jaren een man of vrouw, die ik nooit zag, en wier naam mij slechts flauw genoemd werd, door veelkracht, geestdrift of ook door slapheid en zonde in hun karakter en aanleg wijzigden, werkt het niet straks in hun kinderen en kleinkinderen na?

Haast is er geen eind aan, om die teruggaande lijn af te zien.

Ze stuit nergens.

Die invloeden werken door al de geslachten na.

En hoe verre ge ook in den stroom der geslachten teruggaat, ja, al weet ge uw stamboom tot uit het stof der middeleeuwen op te halen, dat ge in het eind niet niets dan u geheel onbekenden van naam te doen hebt; toch zijt ge nog niet aan het eind, om te weten waar de op u uitgeoefende invloed begonnen is; en rust, vaste rust voor uw blik vindt ge niet dan in den mensch, dien God rechtstreeks schiep, in Adam.

En die naam behoeft immers slechts genoemd, of ge belijdt het aanstands met weedom en ontzetting des harten: In dien eersten aller menschen, in Adam, viel ik zelf, *eer ik het wist*.

Maar, God zij lof! Er is ook een ander *eer ik het wist*.

Er komt in de Heilige Schriftuur ook een sprake tot ons: „Eer ik u in uw moeders buik formeerde, heb ik u gekend; heb ik u liefgehad met een eeuwige liefde!“

Reeds *eer ik het wist*, door mijn God gekend, door mijn God met eeuwige liefde omvangen! Eer mijns vaders oog mij zag, of mijns moeders blik mij toeloonde, reeds door mijn God met ontferming gedragen, met barmhertigheden rijk gemaakt, bij Hem mijn een erfenis beschikt ten eeuwigen leven.

Reeds *eer ik het wist*, in den Raad van den Almachtigen God mijn gevallen en in goddeloosheid ingedoopt aanzijn door mijn God gerechtvaardigd.

Reeds *eer ik het wist*, ook mij het heil uit Sion beschikt.

Reeds *eer ik het wist*, ginds verre, nabij Jeruzalem, op Golgatha's heuvel, ook voor mij aan het kruis gestorven die Immanuel, die ook voor mijne zonde zijn bloed vergoot en mij eeuwige behoudenis aanbracht.

Reeds *eer ik het wist*, die Goel, die voor mij stierf, opgestaan uit de dooden, opgevaren ten hemel, en gezet aan Gods rechterhand, om daar ook voor mij te bidden eer ik nog aanzijn had.

O, Verstaat ge nu den heiligen Doop van het pasgeborene kindeke? Gedoopt ook *eer ik het wist*, opdat terstond dat kindeke betuigd zou worden, hoe er reeds heel een historie van zijn zonde en schuld, maar ook heel een historie van zijn heil en zoen achter hem lag, eer het geboren werd, of van zijn heil kon weten.

En van dien Doop uitgaande, evenzo *eer ik het wist*, de geboden der kerk voor mijn redding, de geboden mijner moeder voor mijn behoudenis.

O, Wat wordt die latere historie van wat ge wist wort en onbeduidend, vergeleken bij dat alles wat achter u lag en reeds vooruit uw toekomst bepaalde, eer ge er iets van gemerkt hadt.

En zoo ging het immers ook later op uw levensweg nog.

Eer ge het wist, hadt ge u weer aan uw God vergeeten, en was het zondig, woord over uw

lippen, en pleegdet ge de daad, die u straks o, zoo bitter betrouwen zou.

Eer ge het wist, was van uw blik, uw woord, uw daad, op uw kind of op uw broeder of op een ander in uw omgeving de invloed uitgegaan, die het booze zaad ook in zijn hart ontkiemde deed.

Ge sprak iets, iets ontviel u, in jok of scheris of gansch gedachtenloos, maar een ooring het op, en straks diep in het hart gedaald, wrocht het daar de ongerechtigheid.

O, Niets zoozeer als onze onheilge invloeden gaan gansch ongemerkt toe, en ongemerkt maken we onze gedooden in de hel.

Wel ons dat er aan mag toegevoegd, dat er even ongemerkt ook invloeden ten goede van ons uitgaan. Als we eens geve ten leven uitgeven, zooals de bloemen het doen die het niet weten, en als er eens een lichtstraal uit ons oog in een schier gebroken hart mag dalen, zooals de sterren fonkelen, *onder het te weten*, en toch door heur fonkelen den schipbreukeling zijn weg aanwijzen op de woeste baren.

Ja meer nog, ongemerkt is evenzo de liefde uws Gods over u om u te behouden, waargestruikelen zoudt, en eer ge het wist, was er een engel van uw God gezonden, om u voor een schipbreuk des levens te behoeden.

O, Schier heel ons leven gaat onbewust en ongemerkt toe, en van verreweg het grootste deel der invloeden die van u uitgaan of op u werken, moet ge altoos weer met dat eentonig referent belijden: Het ging van mij uit of het werkte op mij, *eer ik het wist*.

Wie wijs is, merke hierop! Want, o, we pochen zoo vaak op ons zelfbewustzijn, en geen goed heet gemeener dan zelfkennis, en goed te weten wat we willen schijnt aller levenswijsheid, en ons weten, onze omerkzaamheid, ons acht geven op onszelf schijnt ons leven te moeten beheerschen.

Maar wat blijft er van die hoog opgevoelde zelfbewustheid over, als ge, ook naar even, gelijk dit ons korte woord deed, in uw verleden, in uw oorsprong en in de verborgen paden uws levens indringt?

En daarom, leg af dien wijzen waan.

Niet zijt u eigen meester, maar er is een Verborgene Macht die achter en om u, heel uw aanzijn en uw leven beheerscht.

Aan u maar de keuze, wat die verborgen macht voor u zijn zal. De verborgen liefde uws Heeren, of de verborgen boosheid van den Verleider uwer ziel.

KUYPER.

Amsterdam, 17 Juni 1887.

Naar aanleiding van het ook door ons opgenomen gerucht, dat de Nederhorst den Berg een tuinman op een buitenplaats uit zijn dienst zou zijn ontslagen, omdat hij doleeren ging, meldt men ons: 1°. dat aan dezen tuinman, die met 1 Augustus ontslagen is, traktement tot 1 November werd verzekerd; en 2°. zekere som gelds, die hem in staat stelde eigenaar van een tuin-zaak te worden.

Nu, dat wie over de middelen beschikt, om een groot buiten te bezitten, een tuinman, die gelijk deze berichtgever zelf meldt, „vele jaren op lofwaaardige wijze gediend had“, niet wegzendt zonder een *douceur*, spreekt wel vanzelf, en dat in *casu* deze *douceur* niet karig zou uitvallen, lag in den aard der zaak.

Maar zoo blijft dan toch het feit, dat een tuinbaas, die vele jaren op „lofwaaardige wijze“ zijn taak vervuld had, zonder dat hij weg wenschte, en zonder dat er iets was voorgevallen, uit zijn dienst ontslagen is, zonder dat hiervan eenige andere reden wordt rondverteld, dan alleen, dat hij meende, om Jezus zijn Koning te eeren, niet langer aan een ongelovig Kerkbestuur, waarvan de moderne heer Koch bezieler en voorzitter is, te mogen gehoorzamen.

En dit verschijnsel nu blijft ons in hooge mate bedenkelijk voorkomen. Daar echter de persoon, wien het hier geldt, ons zelfs niet bij name bekend is, bestaat er voor ons geen aanleiding, hierop verder in te gaan.

Voor vijftig jaren ging er in ons goede land een *Dominees-Encyclyk* uit, met omtrent vierhonderd namen er onder, om den god-lien toch te betoogen, dat onze Synodale Organisatie o, zoo onschuldig, zoo gansch heilig en zoo goed was.

Daarom waarschuwde deze *Encyclyk* toentertijd tegen het drijven van De Cock en Van Velsen en Brummelkamp.

Het antwoord op die *Encyclyk* was de vergadering der „Christ. Gerel. Kerken“, thans reeds 160,000 leden tellend.

En thans ging er weder een *Dominees-Encyclyk* uit door een 250-tal Irenische predikanten geteekend, wederom den lieden wijsmakend, dat de kleine krankheid des Genootschaps vanzelf wel genezen zal, en alle chirurgische operatie pure wreedheid is en wilkeur.

Daarmee waarschuwden deze predikanten thans tegen de Doleerenden.

Welu, ook hun zal een *historisch* antwoord gegeven worden.

Voor het overige is er in deze *Encyclyk* niets dat verrast. Het stuk is even mat en onbeziel, als alle vroegere *Encyclyken* van dien aard.

Matter zelfs dan de *Encyclyk* van de Synode.

Tot onze blijdschap merkten we dan ook, dat de Gereformeerde predikanten, die nog in het Genootschap en onder de Hierarchie bleven, aan deze *Encyclyk* niet mededeelden.

Alle namen die er onder staan, zijn namen van Ethischen en van Dijkland.

Ook de Neo-Kohlbirgiansen, het zij tot hun eere gezegd, deden niet mee.

Het zijn de Bronsvelden en Valetons en Grundelheers en Heineckens die hier den toon aangeven.

Slechts met enkele uitzonderingen, die ons aan het broederhart zeer en om der broederen wil leed deden.

Zoo staan er onder: Ds. W. H. J. Baart de la Faille van Amstelveen, Ds. W. A.

Bluggel van Nijkerk, Ds. Karres van Bruijnse, Dr. Kleyn van Hooze Zwaluwe, Ds. Ris Lambers van Barneveld, Ds. Van der Land van Rotterdam, Ds. Van Lindonk van Kampen, Ds. Steenbakker Morillon Loysen van Naarden, Ds. Margadant van Oudewater, Ds. Reesse van Vlissingen, Dr. Van Ronkel van Leiden, Ds. Roth van Wageningen, Ds. Schouten van Utrecht, Ds. Van Toornbergen van Vreeswijk, Ds. De Wilde van Schiedam, ... en Ds. Verboef van Bodegraven, de Voorzitter van het door Dr. Hoedemakers samengeroepen Congres.

Voor al van dit laatste vragen we: Hoe is het mogelijk?

Hoe mogelijk ook dit, dat deze predikers eener zuiverder waarheid, eens zoo met heel hun hart tegen de *Ethische* richting gekant, thans naar de telst en verst gevorderde *Ethischen* gaan staan, en, naast hem staande, tot de Gemeente zeggen op p. 6: „Wij prediken hetzelfde Evangelie, dat wij u tot heden verkondigd hebben!“

Het Evangelie!

Leert dat Evangelie dan een Jezus die geen Koning, geen Hoofd zijner kerk is?

Daar het oud-Flakkeesch, in zijn barbaarsche toenmalige spelling, niet voor ieder terstond verstaanbaar is, geven we ons de moeite, den *Credentie*-brief, dien we een vorig maal opnamen, nogmaals en nu in ons huidige Nederlandsch overgezet, af te drukken.

Hij is het waard.

Zoo luidt hij dan als volgt:

Credentie-brief.

Genade en Vrede van God den Vader door Jezus Christus, Amen!

Wij kunnen, zeer lieve Broeders en Medehelpers in den Heere, God onzen Vader niet genoeg prijzen voor zijne onuitsprekelijke weldaden, ons in Zijnen bemindten Zoon bevestigend, door Wiens bloed Hij Zijn Kerk verlost heeft, die Hij nu wederom zuivert en ontslaat van het ondragelijk juk en de tyrannie van den Antichrist.

Dit blijkt ook op den huidige dag, waarop Hij Zijnen dienaren geeft sijn te komen, opdat Hij hun zonder twijfel door de macht Zijns Geestes geve te verhandelen, hetgeen tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk zal dienen.

Daar wij nu volgens de begeerte der Broeders onderscheidene malen in den naam des Heeren zijn bijeen geweest, en niet alleen overvogen hebben wat in een dergelijke samenkomst moest voorgesteld worden, maar ook wie de allerbekwaamste personen zouden zijn, om van onzenwege en uit ons aller naam met de broeders te handelen, zoo zenden wij dan onzen zeer waarden en lieven Broeder en Mededienaar *Gerardus Gallinaeus* en met hem eenen ouderling, met name *Jan Commers*.

Aan deze onze lieve Broeders geven wij volmacht en autoriteit, om te mogen handelen en te concluderen in alle kerkelijke zaken, zowel in hetgeen zij, volgens uitwijzen hunner Instructie, van ons in last hebben gekregen, als in hetgeen ook door andere gedeputeerden zal voorgesteld worden.

En daar wij, deze Broeders wel dit weten, dat zij met de gansche vergadering in zaken des geloofs alleen Gods Woord, en in de ordening der Kerken het exempel der allerbest gereformeerde Kerken, tot hun eenig richtsnoer zullen nemen, zoo aarzelen wij niet, aan onze gecommitterden zoodanige autoriteit te geven, dat het (even hetzelfde) als of onze geheele Classis van Voorne, Putten en Overlakte, en iedere kerke der Classis in 't bijzonder, tegenwoordig ware.

Ondertusschen bidden wij den Vader van onzen Heere Jezus Christus, dat Hij u, lieve Broeders! door Zijnen Geest bijsta en u verstand regeere, tot vermeerdering van Zijn Koninkrijk, tot verwoesting van het Antichristendom, en tot vertroosting van zijn arm, verdrukt volk. Weest den Heere bevolen!

Gegeven in den Brief, op last en onder zegel van de gansche Classis. A. 1574, den 13den Juni.

Het opschrift was: Aan de Dienaren des Woords, Ouderlingen en Diakenen, thans bijeengekomen in de Synode te Dordrecht, onze zeer geliefde Broeders.

Indien men nu dezen *Credentie*-brief aandachtig en opmerkzaam naleest, zal men er uit zien, hoe men hierin al de beginselen van Gereformerd Kerkrecht, gelijk die ook door de *Herant* nu al deze jaren verdedigd zijn, één voor één en nauwkeurig terugvindt.

Er blijkt toch uit: 1°. Dat een Synode voor onze vaders was eene *samenvergadering*, niet van *personen*, maar van *kerken*; immers er staat: *alsof al onze kerken, elk in 't bijzonder, daar tegenwoordig waren*.

2°. Dat de Synode uit zich zelf geen *ziet* macht bezat, noch ook haar leden enige autoriteit hadden uit zich zelf; immers alle autoriteit wordt hun *gegeven*.

3°. Dat de leden der Synode en de Synode zelf deze macht en autoriteit ontvingen van de kerken. Immers er staat: *Wij geven hun die macht en autoriteit*.

4°. Dat de leden der Synode eene *instructie* ontvingen van de kerken die hen zonden; en dat ze aan deze instructie gebonden waren. Immers ze zeggen: *Van onzenwege en in onzen naam*.

5°. Dat de leden der Synode een *generale* macht, om te besluiten zonder ruggespraak, alleen ontvingen op grond van de wetenschap, dat zij volgen zouden: 1°. Gods Woord en 2°. de zuivere gereformeerde beginselen van kerkrecht. Alleen op dien grond ontvingen ze macht om te handelen en te concluderen.

En 6°, dat zij niet in independentistischen zin naar wilkeur hunne onderwerping aan de Synodale besluiten konden weigeren of geven, maar dat zij den drang om zich hiernaar te voegen ontvingen uit Gods Woord en de verplichting om hiernaar te leven zelve afscheiden, niet uit een Syno-

dale macht over hen, maar alleen uit het ook haar gegeven gebod om alzoo te handelen.

Het is daarom zeer zaak, dat ook nu de *Credentie*-brieven in al deze beginselen zuiver loopen.

Men zou er b.v. ongeveer alzoo in schrijven kunnen:

CREDENTIEBRIEF.

Genade en Vrede van God den Vader door Jezus Christus, Amen!

Wij kunnen, zeer geliefde Broeders in den Heere! — God onzen Vader niet ootmoedig genoeg prijzen en danken voor zijn groote ontferming, ons in Christus zijnen lieven Zoon bevestigend, door Wiens bloed Hij alleen zijn Kerke verlost heeft en om Wiens kruisverdienste alleen Hij haar nog genadelijk aanziet, dat Hij ook nu wederom zijne Kerken in deze landen begonnen is van het ondraaglijke juk en de tyrannie der nieuw opgekome Hierarchie te bevrijden.

Dit blijkt ook thans weer, nu Hij zijne Dienaren geeft sijn te komen, opdat Hij hun (immers door de macht en onder de leiding zijns Heiligen Geestes), geve te verhandelen, hetgeen tot de Reformatie zijner Kerken dienstbaar zal blijken.

Waarom ook wij, in den Naam des Heeren saluagiekomen zijnde, en als voor zijn aangezicht overvogen hebbende, wat in deze uwe samenkomst behoorde voorgesteld te worden, alsook wie de bekwaamste personen zouden zijn, om van onzenwege en in ons aller naam met de broeders te handelen, u hiernede zenden onze zeer waarde broeders:

[de namen in te vullen]

Aan welke onze broeders wij hiernede volmacht en autoriteit geven, om met u te handelen en te besluiten in alle kerkelijke zaken; zoowel in hetgeen zij van ons, volgens hunne van onzenwege uitgereikte *Instructie* in last hebben, als in hetgeen door andere Gedeputeerden, namens hunne Kerken, zal worden voorgesteld.

En voor zooverre wij staan in de wetenschap, dat zij (en immers met hen, uwe gansche vergadering) in zaken des Geloofs alleen Gods Woord, en in de ordening der Kerken de kerkrechtelijke beginselen onzer aloude Gereformeerde Kerken, gelijk die uit den Woorde Gods zijn afgeleid, tot eenig richtsnoer zullen nemen, aarzelen wij niet, onder dit verband, aan deze onze Gedeputeerden zoodanige autoriteit te geven, even alsof onze geheele Kerk [al de Kerken in onze Classis zelve] in uw middentegenwoordig ware[n].

En hiernede bidden wij den Vader van onzen Heere Jezus Christus, dat Hij u, zeer geliefde Broeders, met zijnen Heiligen Geest bijsta en alzoo in uwe vergadering voorzitte, dat al uwe besluiten strekken mogen tot opbouw van zijner Kerken, tot afbreuk van alle tyrannie, waaronder zijn Kerken nog veelvins gebogen gaan, en tot vertroosting van zijn arm, verdrukt volk! Weest den Heere bevolen!

Gegeven in onze vergadering op last en onder het zegel onzer [van de] Kerk[en] [onzer Classis], den ... Juni 1887.

De tusschen haalkjes gezette woorden zijn voor de *Credentie*-brieven der Classicale Deputaten.

Natuurlijk is hiernede volstrekt niet bedoeld, iemand dezen *Credentie*-brief voor te schrijven.

Onze proeve is alleen een liefdedienst, om anderer taak te verlichten.

Er behoef wel nauwelijks bijgezegd, dat elke Kerkeraad en elk Classicaal Convent in een zelfden brief al de namen zijner algevaarigden opneemt.

Het gebeurde te Driebergen eischt nadere publicatie, om de bijzondere mate van Hierarchischen overmoed, die hierbij aan het licht trad.

De schorsingsbul luidde aldus:

Het Klassicaal Bestuur van Wijk, buitengewoon vergaderd te Wijk bij Duurstede den 1 Juni 1887.

handelende naar Art. 43 Alg. Regl. N. H. kerk en naar Art. 1, 2, 3, 5 Regl. Kerk. Opz. en Tucht.

Overwegende, de bij hen geruchtmakende bezwaren van ergelijken aard, te opzichte van de heeren G. J. Barger, predikant, B. van Reenen, A. van Essen, ouderlingen, P. van Dijk, A. Middeldorp en W. van Dijk, Wz., diakenen, allen leden van den Kerkeraad der Hervormde Gemeente van Driebergen.

En wel ten aanzien van eerstgenoemde, dat hij in de Kerkeraadsvergadering van den 26sten Mei jl. aldaar den heer C. van Vulpen, ouderling bij voornoemde gemeente, naar recht en plicht tegenwoordig, heeft willen noodzaken tot het neerleggen van diens ambt als ouderling, en verklaard, dat diens tegenwoordigheid hinderlijk was voor de behandeling eener zaak, welke hij wenschte aan de orde te stellen; ten aanzien van de vijf andere bovengenoemde leden des Kerkeraads, dat zij getoond hebben met genoemden predikant in zijne revolutionaire handelingen mede te gaan en hem daarin te steunen;

Overwegende, dat de heer Barger, predikant, aldaar, bovendien in gezelschap van den heer F. W. J. Wolf, predikant bij de Hervormde Gemeente te Odijk, den 4en Mei jl. een of meer leden der Hervormde Gemeente te Neerlangbroek heeft bezocht, om hen te bewegen tot verbreking van het kerkverband, terwijl hij ook op den 5en Mei d. a. v. persoonlijk aan den heer J. H. Weninck, predikant te Neerlangbroek, heeft gezegd, dat het zijn plan was om het werk der reformatie ook in die gemeente ter hand te nemen;

Onderzoek gedaan hebbende naar deze bezwaren, en ze gegrond bevonden hebbende uit ingekomen schriftelijke getuigenissen;

Overwegende, dat zij allen, bovengenoemde Kerkeraadsleden van Driebergen, zich aldus telstelsmatig gekant hebben tegen de handhaving der in de Ned. Herv. kerk geldende Reglementen;

Spreekt naar art. 43 Regl. Kerk. Opz. en Tucht over de heeren Kerkeraadsleden van Driebergen: G. J. Barger, predikant; B. van Reenen, en A. van Essen, ouderlingen; P. van Dijk, A. Middeldorp en W. van Dijk Wz., diakenen, eene *provisionele schorsing* uit, ingaande op heden, bij ontvangst dezes;

ten opzichte van den predikant naar art. 37 lid. 2. Regl. Kerk. Opz. en Tucht met behoud van traktement; en verzenden naar Art. 47, lid 3 Regl. Kerk. Opz. en Tucht deze zaak met al de beschikende daartoe betrekkelijke, met de noodige inlichtingen aan het Provinciaal Kerkbestuur van Utrecht.

Aldus opgemaakt in de buitengewone vergadering van het Classicaal Bestuur van Wijk. Wijk-bij-Duurstede, 1 Juni 1887.

Het Classicaal Bestuur van Wijk, (w. g.) J. C. PRINS, h. t. Pr.

A. T. ADRIANS, h. t. Ass.
D. C. STAP, h. t. Secr.
H. H. MEULENBELT, Pred.
W. A. SANDERINK, Ouderl. (ofschoon tegen de beslissing)

Voor eensluidend afschrift erkend, (w. g.) D. C. C. STAP, Secr.

Bij deze bul merkt nu onze correspondent op:

1°. Ds. B. heeft den ouderling Van Vulpen niet willen noodzaken zijn ontslag te nemen, maar hem gezegd, dat hij zich op de bijeenkomst (ure des gebeds) Hemelvaartsdag een ouderling onwaardig had gedragen. Dit beaamt ook de 5 geschorste Kerkeraadsleden toen Ds. B. vroeg of dit ook niet hun gevoelens was. Tegen welk art. overtraden zij toen? Wel heeft Ds. B. gezegd dat hij v. v. niet meer als ouderling erkennen kon. In dien bidstond dan heeft de ouderling v. Vulpen de rust m. i. verstoord. Immers toen Ds. Wolf van Odijk het schrijven van de Syn. commissie aan de Kerkeraad besproken had, gaf Ds. B. op te zingen enige verzen van Ps. 74 en beval L. E. de collecte aan voor de *noodlijgende doleerende kerken*. Hierop sprong de ouderling v. v. op, roepende: „Maar Ds. v. hebben hier toch nog geen doleerende gemeente“. Vermaand te zijn, gear, dat 't een goddiensstoefening was, was zijn antwoord: „Al moet de kop er af, zeggen zal ik 't“. Na nog meer liefelijke uitroepen gedaan te hebben, verliet hij de vergadering. Moest nu de ouderling Van Vulpen niet gestraft zijn?

2. Onedel is 't dat Ds. B. als schuld wordt aangerekend, wat hij in een vertrouwelijk gesprek tegen Ds. Wensinck heeft gezegd.

3. Bij niemand der geschorsten is onderzoek gedaan, of de beschuldiging door den ouderling v. Vulpen ingebracht, gegrond was. Een der Kerkeraadsleden heeft dan ook proces-verbaal doen opmaken, omdat hij en zijne broeders valscheilich beschuldigd zijn. Kan daarbij van een grond onderzoek sprake zijn, als de Kerkeraadsvergadering op den avond van 26 Mei wordt gehouden en de schorsing reeds 1 Juni ontvallen is?

Wat er van te denken, als voor Zondag 5 Juni reeds een tegen-Kerkeraad benoemd is? Opmerkelijk is 't dat allen de predikanten voor de schorsing waren enz.

Onze inzender heeft gelijk.

Zulk bedrijf is metterdaad alle sporen van recht en redelijkheid te buiten gaande. Toch oordeelt men niet te hard.

Wie zonde doet is een *dienstnecht* der zonde!

En wie eenmaal de zonde begaat van het Hierarchisch beginsel te doen, die moet, tegen wil en dank, onder de geestelijken van dat beginsel voort en voort.

Hij is geen vrij man meer. Zijn zonde drijft hem al zijn onheiligen weg langs tot aan den einde.

In de *Kerk. Cour.* was een aanval op Dr. Kuyper uit de *Nieuwe Sprokkelaar* overgenomen, die strekken moest om zijn onconsequentie ten toon te stellen, daar hij nu gunstiger, eertijds zeer ongunstig over Dathens Palmen oordeelde.

Hierop is bij ingezonden stuk in de *Kerk. Cour.* door den aangevallene dit geantwoord:

In uw nummer 23 haalt Gij een zinsnede aan uit wat ik in vroeger jaren over de Palmenberijningen van Marnis en Dathen schreef, en die min of meer afwijkt van wat ik thans denk.

Gij voegt hierbij, dat een verschillend oordeel ten deze zich zeer wel zou laten verklaren, indien het éne geveel vore voor mijn overgang, en het andere na deze gebeurtenis in mijn leven. Maar dat dit moeilijker wordt, waar men te doen heeft met twee oordeelvellingen, die beide na mijn overgang zouden vallen.

Mij komt deze Uwe psychologische analyse hoogst onvolledig voor; doch dit bespreek ik thans niet.

Immers uwe voorstelling berust op een *misverstand*.

Omdat namelijk het Tweede Deel van het door U aangehaalde werk pas als geheel het licht zag in 1869, vergat Gij blijkbaar te rekenen met de omstandigheid, dat er over dit Tweede Deel, onder redactie van wijlen Prof. Ter Haar, gewerkt is van 1864 tot 1869, en dat mijn bijdragen op blz. 80 e. v. voorkomende behoorden tot die Bijdragen, welke het *eerst* zijn ingezonden.

Nu kwam ik in 1863 te Beest, en eerst in het laatste jaar van mijn verblijf aldaar, d. i. in 1866 had mijn overgang plaats.

Het door U bedoelde oordeel is alzoo door mij niet, gelijk Gij onderstelt, geveld na, maar geruimen tijd *voor* mijn overgang; waarmee, naar U eigen opmerking, elk recht tot billijke aanmerking vervalt.

En wat nu de zaak zelve aangaat, zoo meen ik, dat het in 1864 door mij gevelde oordeel